

Com han estat i com som els catalans - Rodolf Llorens

Veus autoritzades lamenten que es publica poc assaig en català. Veus encara més autoritzades apunten a una recepció deficient d'aquests assaig. Al lector no especialitzat li pot fer l'efecte que l'únic subgènere en expansió és el de l'assaig identitari. De fet, qualsevol ciutadà que freqüenti llibreries generalistes s'endurà la sensació que els catalans són uns éssers que mediten, debaten i escriuen sobretot al voltant de la catalanitat, el catalanisme i la catalanofòbia.

L'assaig identitari ha donat obres de qualitat variada. Amb *La Ben Plantada* (1911), Eugeni d'Ors va perfilar la dona ideal dels noucentistes; amb *Les formes de la vida catalana* (1944), Josep Ferrater Mora va actualitzar la idiosincràcia nacional, que ell basava en el seny, la mesura, la ironia i la continuïtat. Rodolf Llorens (Vilafranca del Penedès, 1910 – Caracas, 1985) els va respondre tots dos, respectivament, amb *La Ben Nascuda* (1937) i *Com han estat i com som els catalans* (1968).

Vinculat a l'ensenyament de la filosofia i a partits d'esquerra, Rodolf Llorens combat en aquest darrer llibre la visió plàcida de D'Ors i Ferrater Mora amb ajuda de pensadors com Ramon Turró i Vicens Vives. A la continuïtat, hi oposa "l'esquarterament i la dissolució"; a la mesura, una història "desorbitada, extremada gairebé sempre, en les nostres atzagaiades i patafis"; pel que fa a la ironia, la troba desbancada per "la befa, l'escarnot, el sarcasme, el ludibri, l'inri, la llengota i el pam i pipa". Finalment, considera els castellans més assenyats que els catalans.

Rodolf Llorens escriu des de l'exili de Veneçuela, quan ja fa més temps que ha abandonat Catalunya que no pas hi va viure. El seu objectiu sembla preservar l'essència de la catalanitat, ni que sigui retratant-la de manera virulenta. Perquè, segons ell, el català és orgullós, envejós i colèric, si bé també actiu, sobri i sincer. Contra el purisme racial, clama: "Som d'origen xarnec".

Més enllà de l'adjectivació saborosa i picant, més enllà de la destil·lació de nombroses lectures literàries i històriques, més enllà d'un devessall lèxic sense aturador, ¿aquest llibre pot ser útil per entendre els catalans? N'hi haurà prou de seguir un fil de pensament, el que vincula l'humor català no amb la lleugeresa de la ironia, sinó amb el

xaronisme de la paròdia. Seguint Joan Maragall, Llorens considera que la paròdia “remeda bajamente lo alto y hace reír con bajeza”. Dins la llista de productes xarons amb denominació d’origen, al costat de *L’Esquella de la Torratxa* i d’*El virgo de Vicenteta*, de Pitarra i de Dalí, de l’obsessió general per les ventositats i les deposicions, hi encaixa perfectament un programa televisiu com l’actual *Polònia*, d’un humor vulgar i groller i, doncs, d’èxit intergeneracional assegurat.

La base popular del seu estil és una alternativa a l’artificiositat orsiana o a la neutralitat de Ferrater Mora. Val la pena deixar que sigui Llorens qui tanqui aquest article: “Som rústics i rústecs, adustos i esquerps, feréstecs i ferrenys, bruscs i asprius, toscs, de gatosa, de coscoll –móres d’esbarzers, cireres d’arboç, plantes silvestres, flors de cards, garriga de brucs, aus de bardissa-. Som aranyoners, isards, poc amics de magarrufes i llagoteries i sense aquella educació refinada, que no deixa de contenir una bona dosi de nyeu-nyeu fariseu, de xiu-xiu dissimulat i de nyigo-nyigo fal·laç”.